

Temat lekcji:

„Mam prawo do...Tajemnica zaginionych praw”

Autorka: Judyta Ziętkowska, Starsza Specjalistka ds. Wdrażania Konwencji Praw Dziecka w Edukacji, UNICEF Polska

Etap: szkoła podstawowa 4-6

CELE LEKCJI DLA NAUCZYCIELA:

- Uczniowie wiedzą, czym są prawa dziecka.
- Uczniowie poznają kilka wybranych praw dziecka z Konwencji o prawach dziecka.
- Uczniowie potrafią wskazać przykłady, jak prawa dziecka działają w ich szkole.
- Uczniowie wymyślają sposoby, jak można lepiej dbać o prawa dziecka w szkole.

CELE LEKCJI DLA UCZNIA I UCZENNICY:

- Dowiem się, co to znaczy, że dzieci i młodzież mają swoje prawa.
- Poznam kilka ważnych praw dziecka.
- Zastanowię się, jak w naszej szkole działają poznane prawa.
- Wymyślę, co jeszcze można zrobić, dzieci i młodzież w szkole czuły się dobrze i bezpiecznie.

CZAS TRWANIA: 2 X 40 MIN

Metody pracy: gra dydaktyczna, praca w grupach, burza pomysłów, dyskusja kierowana

Potrzebne materiały: Koperty ze „Śladami” – cztery zestawy scenek (Załącznik 1), instrukcje dla grup (Załącznik 2), karty śledztwa – do wpisywania obserwacji i wniosków podczas gry (Załącznik 3), klucz dla nauczyciela – odpowiedzi i przyporządkowanie sytuacji do praw dziecka (Załącznik 4), karty raportu detektywistycznego „Misja naprawa” (Załącznik 5), długopisy, tablica

Lekcja 1 (40 min)

1. Wprowadzenie (10 min)

- Przedstaw cele obu lekcji.
- Wyjaśnij klasie, że dziś wcieli się w rolę detektywów, którzy mają rozwiązać sprawę 4 zaginionych praw dziecka w pewnej szkole w gminie Prawisławów. Zadaniem klasy będzie je odnaleźć i odkryć, gdzie w codziennym życiu można je zauważyć. Przykładowe wprowadzenie: "Drodzy Detektywi, w pewnej szkole w gminie Prawisławów wydarzyło się coś niepokojącego! Zaginęły cztery bardzo ważne prawa dzieci. Bez nich życie w szkole może być trudniejsze — ktoś może czuć się pominięty, niesłuchany albo pozbawiony szansy na odpoczynek. Waszym zadaniem będzie odnaleźć te prawa i odkryć, gdzie działają w tej szkole a gdzie być może ich jeszcze brakuje."
- Zapytaj klasy, co to znaczy, że dzieci mają prawa? Jakie zna przykłady takich praw? Zbierz odpowiedzi. Następnie podsumuj, np.:
 - Prawa dziecka to zasady, które pomagają każdej osobie poniżej 18 roku życia (dzieciom i młodzieży) żyć bezpiecznie, rozwijać się, uczyć, bawić i być traktowanymi z szacunkiem. Zostały zapisane w "Konwencji o prawach dziecka".
 - W Konwencji znajdują się **54 artykuły**, które opisują różne prawa przysługujące każdej osobie **do 18. roku życia**, niezależnie od tego, kim jest, czy skąd pochodzi. My dziś wytropimy cztery z nich: prawo do nauki, prawo do odpoczynku i zabawy, prawo do bezpieczeństwa i prawo do wyrażania własnego zdania.
- Przedstaw wybrane prawa, którymi klasa będzie się zajmować na zajęciach:
 - **Prawo do nauki** (art. 28-29 „Konwencji o prawach dziecka”) – szkoła ma wspierać w nauce i rozwoju.
 - **Prawo do odpoczynku i zabawy** (art. 31 „Konwencji o prawach dziecka”) – dzieci potrzebują czasu wolnego i relaksu.
 - **Prawo do bezpieczeństwa** (art. 19 „Konwencji o prawach dziecka”) – szkoła ma zapewniać bezpieczne warunki dzieciom, w tym ochronę przed przemocą.
 - **Prawo do wyrażania własnego zdania** (art. 12-13 „Konwencji o prawach dziecka”) – każdy ma prawo mówić, co myśli, i być wysłuchany.

2. Rozpoczęcie gry – Ślady (20 min)

- Podziel klasę na 4-5-osobowe grupy. Każda grupa dostaje 1 kopertę ze śladami (Załącznik 1) – czyli 4 krótkie sytuacje, dotyczące różnych praw dziecka. Do każdej koperty dołączona jest instrukcja dla grupy (Załącznik 2) i Karta śledztwa (Załącznik 3), na której uczniowie zapisują swoje odkrycia.
- Rozwiązanie zagadki znajduje się w Załączniku 5.

3. Podsumowanie (10 min)

- Na tablicy są zapisane 4 omawiane prawa: prawo do nauki, prawo do odpoczynku i zabawy, prawo do bezpieczeństwa, prawo do wyrażania własnego zdania. Każda z grup przedstawia po 1 śladzie i związanym z nim odkryciem. Grupy dają odpowiedzi na przemian - ślad, który oznaczał przestrzeganie prawa i naruszenie prawa. Na tablicy można krótko zanotować odpowiedzi grup dopasowane do odpowiedniego prawa.

- Podsumuj lekcję, np. Podobne sytuacje zdarzają się w wielu szkołach. Czasem prawa dziecka działają dobrze, a czasem coś można poprawić. Każde z tych praw dotyczy waszego codziennego życia – lekcji, przerw, kontaktów z rówieśnikami. Na kolejnej lekcji przyjrzymy się im dokładniej i zastanowimy, **jak w naszej szkole** można o nie jeszcze lepiej zadbać.

Lekcja 2 (40 min)

1. Przypomnienie i wprowadzenie (5 min)

- Przypomni cele lekcji oraz to, jakich praw dotyczyło „śledztwo” w szkole z gminy Prawisławów.
- Wyjaśnij, że tajemnica nie jest jeszcze rozwiązana. Teraz klasa musi odkryć, jak zadbać o to, by te same prawa działały jak najlepiej w ich własnej szkole.

2. Gra dydaktyczna – Misja naprawa (20 min)

- Podziel klasę na grupy 4–5-osobowe. Rozdaj kartę raportu detektywistycznego „Misja naprawa” (Załącznik 5).
- Przypomnij, że każda grupa losuje jedno z czterech praw: Nauka, Odpoczynek i zabawa, Bezpieczeństwo, Wyrażanie własnego zdania.
- Wyjaśnij zadanie: Na dużym arkuszu uczniowie tworzą raport detektywistyczny, odpowiadając na trzy pytania:
 - Gdzie w naszej szkole to prawo już działa?
 - Co czasem przeszkadza w jego realizacji?
 - Co my, uczniowie, możemy zrobić, żeby to prawo działało lepiej?
- Zachęć grupy do zapisania zarówno pozytywnych przykładów, jak i trudności – tak, aby raport był kompletny.
- Przypomnij, że chodzi o konstruktywne propozycje, a nie narzekanie. Możesz podpowiedzieć zwroty-klucze: „Zapiszmy to jako pomysł, nie ocenę”, „Jak możemy to poprawić razem?”.
- Ustal czas pracy: 10–12 minut.

3. Prezentacja raportów (15 min)

- Poproś chętne lub wszystkie grupy, aby przedstawiły swoje spostrzeżenia.
- Zapisuj na tablicy główne wnioski, grupując je według prawa.
- Zaznacz, że wybrane wnioski można przekazać dyrekcji szkoły – zapytaj, kto chciałby wziąć udział w przygotowaniu prezentacji lub spisaniu materiału.
- Zakończ lekcję, gratulując wszystkim: „Gratulacje, detektywi! Dzięki wam udało się odnaleźć prawa dziecka i opracować sposoby, jak lepiej o nie dbać w naszej szkole.”

Załącznik 1

„Ślady”

Zestaw 1

- Nauczyciel pozwala uczniom wybrać temat projektu, który ich interesuje.
 - W klasie kilku uczniów boi się zgłaszać, bo inni się z nich śmieją.
 - Na zajęciach po lekcjach (np. kółku) nie ma przerw, mimo że trwają kilka godzin.
 - Samorząd uczniowski zaproponował, żeby wprowadzić „dzień bez plecaka” i dyrekcja się zgodziła.
-

Zestaw 2

- W czasie informatyki uczniowie uczą się, jak bezpiecznie korzystać z Internetu.
 - Na korytarzu ktoś popycha młodszych uczniów, a inni się śmieją.
 - Na lekcji nie wszyscy mieli okazję podzielić się swoim zdaniem.
 - Po zajęciach uczniowie mogą skorzystać z terenu wokół szkoły, żeby spędzić czas na świeżym powietrzu.
-

Zestaw 3

- Nauczyciel daje każdemu uczniowi biorącemu udział w projekcie informację zwrotną - co działało, co można zrobić lepiej w przyszłości.
 - Uczniowie mają dużo nakładających się sprawdzianów i nie mają czasu na odpoczynek.
 - W szkole działa skrzynka zaufania, do której uczniowie mogą anonimowo zgłaszać problemy.
 - Klasa ustala wspólnie zasady korzystania z telefonu na przerwach.
-

Załącznik 2

Instrukcja dla grupy - „Ślady”

Zadanie zespołów

- Otwórzcie kopertę z czterema śladami.
- Przeczytajcie każdy ślad i zastanówcie się:
 - Jakie **prawo dziecka** się w nim pojawia?
 - Czy prawo zostało **przestrzegane** czy **naruszane**?
- Wpiszcie swoje ustalenia do **Karty śledztwa**.
- Przygotujcie się do krótkiego raportu – wybierzcie **jeden ślad**, który najbardziej was poruszył lub zaskoczył.

Załącznik 3

Karta śledztwa

Nr śladu	Prawo do nauki	Prawo do bezpieczeństwa	Prawo do odpoczynku i zabawy	Prawo do wyrażania własnego zdania	Przestrzegane	Naruszane
1						
2						
3						
4						

Załącznik 4

Klucz dla nauczyciela - „Ślady praw dziecka”

Nr śladu	Opis sytuacji	Prawo dziecka	Przestrzegane /Naruszane
1	Nauczyciel pozwala uczniom wybrać temat projektu, który ich interesuje.	Prawo do nauki	Przestrzegane
2	W klasie kilku uczniów boi się zgłaszać, bo inni się z nich śmieją.	Prawo do bezpieczeństwa	Naruszane
3	Na zajęciach po lekcjach (np. kółku) nie ma przerw, mimo że trwają kilka godzin.	Prawo do odpoczynku i zabawy	Naruszane
4	Samorząd uczniowski zaproponował, żeby wprowadzić „dzień bez plecaka” i dyrekcja się zgodziła.	Prawo do wyrażania własnego zdania	Przestrzegane
5	W czasie informatyki uczniowie uczą się, jak bezpiecznie korzystać z Internetu.	Prawo do bezpieczeństwa	Przestrzegane
6	Na korytarzu ktoś popycha młodszych uczniów, a inni się śmieją.	Prawo do bezpieczeństwa	Naruszane
7	Na lekcji nie wszyscy mieli okazję podzielić się swoim zdaniem.	Prawo do wyrażania własnego zdania	Naruszane
8	Po zajęciach uczniowie mogą skorzystać z terenu wokół szkoły, żeby spędzić czas na świeżym powietrzu.	Prawo do odpoczynku i zabawy	Przestrzegane
9	Nauczyciel daje każdemu uczniowi biorącemu udział w projekcie informację zwrotną - co działało, co można zrobić lepiej w przyszłości.	Prawo do nauki	Przestrzegane
10	Uczniowie mają dużo nakładających się sprawdzianów i nie mają czasu na odpoczynek.	Prawo do odpoczynku i zabawy	Naruszane
11	W szkole działa skrzynka zaufania, do której uczniowie mogą anonimowo zgłaszać problemy.	Prawo do bezpieczeństwa	Przestrzegane
12	Klasa ustala wspólnie zasady korzystania z telefonu na przerwach.	Prawo do wyrażania własnego zdania	Przestrzegane

Załącznik 5

Karta raportu detektywistycznego „Misja naprawa”

Grupa: _____

Prawo: _____

1. Gdzie w naszej szkole to prawo już działa?

-
-
-
-
-
-

2. Co czasem przeszkadza w jego realizacji?

-
-
-
-
-
-

3. Co my, uczniowie, możemy zrobić, żeby to prawo działało lepiej?

-
-
-
-
-
-